

Geloven en politiek: water en vuur?

2 Samuel 7, 2 Samuel 11
Laatdienst 6 december 2015

Voorganger: Marius de Geus
Serie: Geloven anno nu

Inleiding op het thema

'Geloof en politiek', een netelig onderwerp! Een wolf in schaapskleren. Is het niet water-en-vuur? Zo staat het wel buitenop, mét een groot vraagteken.

We worden opgeschrikt, voelen ons bedreigd door politieke terreur van geloofsfanatici. 'Parijs'... Maar zulk geweld, is dat 'geloof'? In onze ogen eerder een karikatuur van geloven, denk ik.

Wij houden het nu, vanmiddag, maar bij onze eigen vragen. Concrete vragen als: Koop ik kleren waar kinderarbeid in zit? Waar sta ik als het over vluchtelingen gaat, straks als hier in Alkmaar die zeshonderd mensen komen? Wat doe ik zelf aan het milieu? Politiek is overal.

In de kerk krijg je geen kant en klare antwoorden.

Wel: bezinning op wat er bij onszelf achter onze keuzes zit. Wat mijn drijfveer is, openlijk of misschien heimelijk. Maar vooral: Welke waarden er in het geding zijn. Welk doel ons hierbij voor ogen staat, of voor ogen zou moeten staan. En daarvoor gaan we dan te rade bij wat daarover in de bijbel staat.

Het gaat in de bijbel steeds weer over macht en onmacht. Over recht en onrecht.

Over hoe God wil dat mensen met elkaar omgaan.

Om die reden gaat het (naar mijn idee) in de bijbel eigenlijk altijd om politiek, de kunst van het samenleven. Menselijk welzijn dus, ons 'heil' heet dat in bijbeltaal.

De vraag is alleen: Hebben we een ankerpunt, een ijkpunt in dit dikke boek? Ik denk van wel.

Jezus heeft eens gezegd: Het gaat in de hele bijbel eigenlijk maar om één ding:

"Doe tegen anderen net zoals jij zou willen dat de mensen tegen jou doen."

De zgn. Gouden Regel. Een wijsheid die toentertijd ook in andere religies werd ingezien.

Men formuleerde het bijna op dezelfde wijze. (Alleen met 'niet': 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt').

Een oproep tot empathie.

We zetten het thema van vandaag 'Geloof en politiek' in dat perspectief: empathie.

Aan de hand van een bekende bijbelse figuur, die in zijn tijd een geduchte politieke machthebber was, koning David en de profetische kritiek die hij kreeg.

Monologen van Nathan

Natan I

Mijn naam is Natan. Nu ik de leeftijd heb dat je terugkijkt op je leven, kan ik wel zeggen dat ik altijd iets heb gehad met het mijn en het dijn.

Ik let al mijn leven lang op geven en nemen. Hoe dat gaat tussen mensen.

Dat zit in mijn naam, denk ik.

'Natán' betekent in mijn taal, Hebreeuws, 'hij geeft'.

U snapt wel wie die 'hij' is. Alle zegen komt van boven, zal ik maar zeggen.

Dat dachten mijn ouders ook destijds, toen ze mij kregen.

'We noemen hem Natán' – Hij(!) Geeft – roepnaam 'Geeffie' zeg maar.

En ik ging dus vanzelf letten op geven. En nemen.

Zó ben ik later profeet geworden. Om mensen eraan te herinneren wat hun allemaal gegeven is.

En dat je eerbied moet hebben voor het mijn en het dijn.

Dat het rechtvaardig toegaat. In de hele maatschappij.

Daarom ben ik ook in de politiek gegaan.

Om te zorgen, – althans te proberen ervoor te zorgen – dat er recht wordt gedaan aan wie daar zelf niet voor kan zorgen. Recht 'doen' dus, daar gaat het mij om.

Zeker door mensen met macht. Want dan ben je verplicht, vind ik, om andere mensen te 'hoeden' in plaats van over ze te heersen.

Zoals een herder zijn schapen hoedt. Zo zie ik politieke macht.

Zelf heb ik in die zin géén macht. Ik heb alleen mijn stem. Die kan ik verheffen.

En dat doe ik nu en dan.

Onderschat niet wat een welgekozen woord vermag.

Koning David bijvoorbeeld, die ken ik al heel wat jaren.

En – al zeg ik het zelf – hij luistert wel naar mij.

Hij had het destijds dus in zijn hoofd gehaald om een heuse tempel te bouwen.

Pal naast zijn paleis.

Maar dat was geen goed plan, toen tenminste.

Ik heb het 'm uit zijn hoofd gepraat.

Het zou veel te veel rijkdom en glamour hebben betekend op één plek.

Dat konden we toen echt nog niet hebben.

Nu is dat een ander verhaal.

Maar Davids regering was toen nog erg instabiel, militair ongewis (ondanks sommige successen). We hadden intern te maken met gewapende oppositie.

En hij voerde telkens ook gewoon weer oorlog. Aan de grens, of net over de grens. Dus stromen van daklozen, vluchtelingen, armoede.

't Land leed onder het geven en nemen. Vooral nemen dan!... Het mijn en het dijn.

U begrijpt, ik heb me niet stil gehouden.

Dat tempelplan werd gelukkig doorgeschoven naar Davids opvolger. Alleen, die tempelbouwer moest op dat moment nog geboren worden.

En David kende zijn moeder zelfs nog niet eens. Dat zou de latere koningin Bathséba zijn.

Maar dat is een verhaal apart.

Natan II

Wat een verhaal!... David is een rokkenjager, dat weet iedereen. Maar dit! Dat je zó het landsbelang laat overwoekeren door je privé begeerte. En... dat hij dat van zichzelf niet doorhad!

Dat iemand met zoveel macht, hij met al zijn heftige levenservaring, dat hij toch zó weinig empathie bleek te hebben. Om dan in één keer maar even twee of drie, of eigenlijk zelfs vier van de 10 geboden te overtreden...

Dat verbaasde me, nee: ik vond het schokkend!

Daarom heb ik aan David naderhand het verhaal van de arme man en de rijke man verteld. Nou ja, mijn versie dan. Een soort gelijkenis eigenlijk. Over geven en nemen,

het mijn en het dijn.

De rijke is in mijn verhaal vooral rijk aan schapen en runderen. Maar hij is te gierig om zelfs maar één lammetje te laten slachten als hij aan een plotselinge gast een mooie maaltijd moet voorzetten. Daarom neemt hij dan maar ijskoud het oilam van zijn arme buurman, nota bene diens enige bezit! Een troeteldier, dat die man probeerde op te kweken.

't Beestje at uit zijn bord, het sliep in zijn bed. Zo'n lief, kwetsbaar schepseltje! – David moest toch nog weten hoe dat voelt, van toen hij in zijn jeugd zélf nog schaapherder was (zou ik denken).

De arme man, zei ik, hield van dat lammetje 'als van een dochter'.

'Bath' is dat in onze taal, 'dochter!' En nòg pakte David mijn punt niet.

Hij hoorde het niet. Hij wist alleen te zeggen wat het wetboek in zo'n geval voorschrijft.

Als bij een dergelijke diefstal het dier gedood is, moet de dader dat schaap viervoudig vergoeden.

Maar welke 'dader' ik op het oog had met mijn parabel, dat ontging hem.

Zijn morele kompas stond op anderen gericht, zal ik maar zeggen.

Naar buiten toe, niet naar binnen.

Ik was dus begonnen met te zeggen: Je hebt in 'een'(!) stad twee mannen, een rijke en een arme.

En de koning nam dat letterlijk! Hij schoot meteen in zijn politiek-correcte beroepshouding, zo van 'ik moet voor de sociaal zwakkeren opkomen!'.

Toen ik verder ging: 'De rijke heeft het ene oilam van die arme ingepikt en tot feestmaal voor een van zijn gasten laten verwerken,' toen barstte David uit in woede: 'Is dat zo? Wat een hufter! Die vent moet aan zo'n arme man vier lammetjes teruggeven. Geleerd van Mozes. Exodus 22.'

Pas toen ik zei: 'Koning, u bent zelf die rijke man,' viel bij hem het kwartje.

Ineens keek hij ernaar met de ogen van de arme.

Die manier van kijken hebben we óók geleerd van Mozes.

Mozes vond dat we nooit mochten vergeten dat wij slaven zijn geweest in Egypte, en dat we gevlucht zijn uit dat Angstland, waar we rechteloos waren. Echt 'schapen zonder herder'.

Anderen deden met ons wat ze wilden.

'Gedenk, zei Mozes dan elke keer, gedenk dat je slaaf bent geweest, en dat God je heeft bevrijd.'

Ik zag in Davids ogen dat hij ineen begreep wáárom hij zelf ooit als jonge schapenhoeder van achter zijn kudde was weggehaald. Om ménsen te hoeden! Om voorman, vorst, hoeder te worden.

Het vak van herder-zijn, maar nu voor zijn volk. In het publieke domein, jazekeer. Maar natuurlijk net zo goed ook privé. Die les moest nog geleerd worden.

Misschien was het achteraf gezien wel dáárom dat iemand als David niet de tempel kon bouwen. Daar moet je innerlijk een schone lei voor hebben. Vrede om je heen, maar vooral ook van binnen.

Het jongste kind van David en Bathséba belooft zo'n vredevorst te worden. Salomo met zijn zuivere hart, zo jong als hij is. Salomo, – Sjelomó in onze taal, 'sjalóm' (vrede) zit al in zijn naam!

Ja, laat Salomo die tempel maar gaan bouwen.